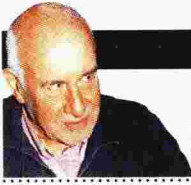

Αφετηρία των είκοσι τεσσάρων ιστοριών είναι τα δραματικά γεγονότα του Δεκεμβρίου του 1963, που οδήγησε στις διακοινοτικές ταραχές και στη χάραξη της Πράσινης Γραμμής

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Αν για κάτι θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως πολύ σημαντικό το βιβλίο της Κωνσταντίας Σωτηρίου «Φωνές από χώμα», είναι γιατί τα δώδεκα κείμενα σε σχέση με τα είκοσι τέσσερα που το συγκροτούν, αν και γραμμένα στην κυπριακή διάλεκτο (να τη χαρακτηρίσουμε καλύτερα ως ντοπιολαλιά;) με άγνωστες τις περισσότερες τους λέξεις, δεν παρουσιάζουν το παραμικρό πρόβλημα στην παρακολούθησή τους. Με τη γοητεία τους επιπλέον να παραμένει τόσο – ίσως και μεγαλύτερη – αν τα δώδεκα αυτά κείμενα είχαν γραφεί με την εκφραστική ευθυβολία και την ακριβολόγια καλλιτέπεια των υπολοίπων δώδεκα κειμένων που έχουν γραφεί στην ελληνική πλέον γλώσσα. Σε βαθμό μάλιστα ώστε το γλωσσάρι που παρατίθεται στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου ως ένα είδος ερμηνευτικού λεξικού να

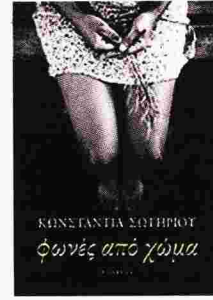
μοιάζει σχεδόν αχρείαστο, όταν τις εύκολα εξηγήσιμες λέξεις «άδρωπος» ως άνθρωπος και «αθθυμούμαι» ως θυμάμαι αισθάνεται κανείς ότι μπορεί από μόνος του να τις αντικαταστήσει με πολύ δυσκολότερες στην εξήγησή τους λέξεις («πελεκανιό» που σημαίνει ξυλουργείο και «καρκόλα» που σημαίνει κρεβάτι), αποκτώντας ταυτόχρονα την εμπειρία μιας ανεπανάληπτης ποιητικής περιπέτειας.

Δεν αποκλείεται να ξεκίνησε λάθος το κείμενο αυτό χαρακτηρίζοντας ως το κυριότερο προσόν του βιβλίου τη συναρπαστική δοκιμασία που συνιστά η γλώσσα, όταν με λέξεις άγνωστες στην ερμηνεία τους, είναι τόσο η δύναμη του αισθήματος που μεταφέρουν ώστε να γίνονται απολύτως κατανοητές. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι ως αφετηρία των είκοσι τεσσάρων ιστοριών είναι τα δραματικά γεγονότα του Δεκεμβρίου του 1963, που οδήγησε στις διακοινοτικές ταραχές και στη χάραξη της Πράσινης Γραμμής ώστε να χωριστεί η Λευκωσία στα δύο, εύλογο θα ήταν να περιμένει κανείς ένα πολιτικό μυθιστόρημα – νουβέλα όσον αφορά την Κωνσταντία Σωτηρίου – όπως

«Η χαμένη άνοιξη» του Στρατή Τσίρκα. Αντίθετα, με το πολιτικό στοιχείο – αν και καθορίζει σε απόλυτο σχεδόν βαθμό τον ευρύτερο κοινωνικό και ανθρώπινο περίγυρο – να φτάνει το ίδιο να μην ακούγεται παρά ως μια αμυδρή υπόκρουση στις ιστορίες όπως τις αφηγούνται η Βαρβάρα, η Μάρθα, η Λένια, η Αθηνούλα, η Σταυρούλα, η Μαρίκα, η Αννού, η Χρυσούλα, η Μαρούλα, η Ξενού, η Ελένη – νοικοκυρές σχεδόν στο σύνολό τους – και η πόρνη Τζαμαλιγιέ.

Πηγαιό βάθος

Με αποτέλεσμα, όπως ακριβώς συμβαίνει με τη μεγάλη λογοτεχνία παγκοσμίως, να μετράνε σχεδόν αποκλειστικά οι ανθρώπινες σχέσεις και ο συμπτωματικός τους χαρακτήρας – αφού θα ήταν άλλες οι σχέσεις αυτές σε περίπτωση που ήταν διαφορετική η πολιτική συνθήκη –, να μεταβάλλεται στην έκφραση ενός συγκλονιστικού βάθους τόσο πηγαίου όσο κι αν οι άνθρωποι είχαν επιλέξει οι ίδιοι τις δοκιμασίες τους. Αν η νουβέλα της Κωνσταντίας Σωτηρίου ήταν ένα σύντομο ή εκτεταμένο δοκίμιο όσον αφορά τις περιστάσεις,

Κωνσταντία Σωτηρίου
ΦΩΝΕΣ ΑΠΟ ΧΩΜΑ

Εκδ. Πατάκη 2018, σελ. 96
Τιμή: 7 ευρώ

μνήμη το απόφθεγμα του Κεμάλ Ατατούρκ «Τι χαρά να λέγεσαι Τούρκος», που είναι γραμμένο στην οροσειρά του Πενταδάχτυλου στην κατεχόμενη Κύπρο, άλλο τόσο, ίσως και διαρκέστερης πνοής, να είναι το περιστατικό με την Τουρκία Εσρά που συμβουλεύει την Ελληνοκύπρια γειτόνισσά της, ενώ της «διαβάζει» το φιλτζάνι, να μην πάει στη δουλειά της την επόμενη μέρα γιατί πρόκειται να γίνουν φασαρίες. Με αποκορύφωμα το αφήγημα «Στην άκρη, λίγη ζάχαρη», ένας πρωτότυπος και ιδιοφυής συνδυασμός μιας συνταγής για το πώς ζεπικρίζουν και μαγειρεύονται οι μελιτζάνες, με το πώς εκπαιδεύονταν οι Τούρκοι στα βουνά του Ταύρου ώστε να πάρει επιτέλους μια απάντηση ο Μακάριος που νόμιζε την Κύπρο ως κράτος δικό του.

Καυκαρούδες

Με πρόγονους της την «Ιστορία ενός αιχμαλώτου» του Στρατή Δούκα και την Ελλη Αλεξίου – ιδιαίτερα το βιβλίο της «Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή» – όσον αφορά την καθημερινή ειρηνική συνύπαρξη των Ελλήνων με τους Τούρκους, η Κωνσταντία Σωτηρίου προχωράει ακόμα πιο πέρα το ειρηνόφιλο «μίνυμά» της ακριβώς γιατί η απουσία οποιασδήποτε ρητικής, άμεσης ή έμμεσης σχετικής αναφοράς μεταβάλλει σε «μίνυμα» την ίδια τη λογοτεχνία. Όπως δεν μπορεί να εννοηθεί πολεμόχαρη λογοτεχνία άλλο τόσο δεν γίνεται να θεωρηθεί ως ειρηνόφιλη, αφού οι λογαριασμοί της ολοκληρώνονται σε ένα επίπεδο όπου ακόμη και οι πιο ουσιαστικοί χαρακτηρισμοί ακούγονται ως συμβατικοί. Διαφορετικά θα ήταν αδύνατον στη ζυγαριά να βαραίνουν ως ανυπολόγιστης σημασίας περιστατικά της καθημερινής ζωής που δίχως αυτά ο κόσμος δεν θα ήταν δυνατό να συνεχίσει να υπάρχει ενώ με τα χαρακτηρισμένα ως τεράστιας πολιτικής και ιστορικής σημασίας γεγονότα κανείς δεν θα αποθαρρύνονταν με την έλλειψή τους. Δηλαδή καυκαρούδες - Πράσινη Γραμμή σημειώσατε 1.

Με σεβασμό στα πάθη των ανθρώπων, όταν όμως αυτονομούνται σε σχέση με τις αιτίες που τα προκαλούν, η Κωνσταντία Σωτηρίου συνεχίζει και ολοκληρώνει με τις «Φωνές από χώμα» τη «γραμμή» του προηγούμενου βιβλίου της, του μυθιστορημάτων «Η Αϊσέ πάει διακοπές», όταν ενέγραφε στο μέλλον την 20ή Ιουλίου του 1974, την ημέρα δηλαδή της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο ως την ημέρα τη χαρακτηρισμένη κυρίως για τη λεκάνη στη ρίζα της συκιάς τη γεμάτη με σύκα ανοιγμένα.

Με πρόγονους της τους Στρατή Δούκα και Ελλη Αλεξίου ως προς τη συνύπαρξη Ελλήνων και Τούρκων, η Κωνσταντία Σωτηρίου προχωράει ακόμα πιο πέρα το ειρηνόφιλο «μίνυμά» της

σε σχέση με τη διχοτόμηση της Λευκωσίας, θα μπορούσε να τιτλοφορείται άριστα ως «Η καθημερινότητα ως επίσημη ιστορία». Αφού όση σημασία διατηρούν στις σελίδες της νουβέλας η επίσκεψη του Ραούφ Ντενκτάς στη γειτονιά του Ταχτακαλά, όπου ζούσαν μαζί μουσουλμάνοι και χριστιανοί, ή ο Μακάριος στον Καναδά όταν δίνει συνέντευξη στο ραδιόφωνο και λέει ότι η Κύπρος είναι ελληνικό νησί, την ίδια, ή μάλλον, για την ακρίβεια, πολύ μεγαλύτερη, αναγνωρίζεις στις καυκαρούδες – άγριες αγκινάρες – που μαγειρεύει η Αθηνούλα για τον άντρα της, ή στην εξομολόγηση της Μαρούλας που δούλευε ως καθαρίστρια στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και αντί να πετάει τα ρούχα των πεθαμένων, όπως πρόβλεπε ο κανονισμός, τα έθαβε στο χώμα, αδιάκριτα αν ήταν Τούρκος ή Έλληνας ο πεθαμένος, κάνοντας ταυτόχρονα μια προσευχή.

Αν οι «Φωνές από χώμα» εξελίσσονται από κείμενο σε κείμενο σε μια γραφή τόσο εσωστρεφή ώστε θα τη χαρακτηρίζες ως μυστική, όπως τη γραφή ενός απόκρυφου Ευαγγελίου παρά τη χάρη, την καθαρότητα και τη διαύγεια με τις οποίες αποδίδονται τα περιστατικά, είναι γιατί η μνήμη που τα ανακινεί δεν τα διαχωρίζει σε προσωπικά ή συλλογικά. Όσο ιστορία είναι για τη

Η Ιστορία ως καθημερινότητα

Η Κωνσταντία Σωτηρίου γεννήθηκε το 1975 στη Λευκωσία. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Το προηγούμενο μυθιστόρημά της «Η Αϊσέ πάει διακοπές» βραβεύτηκε με το Athens Prize for Literature

